

Література:

1. Ариян М.А. Лингвострановедение в преподавании иностранных языков в старших классах средней школы // Иностранные языки в школе. – 1990. – №2. – С. 11 – 16.
2. Вишневецький О.І. На шляху реформ. – Дрогобич: Коло, 2005. – 176 с.
3. Гумбольдт фон Вильгельм. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 450 с.
4. Джурицкий А.Н. Зарубежная школа: современное состояние и тенденции развития. – М., 1993. – 102 с.
5. Ушинский К.Д. Твори в шести томах. – К., 1954; – Т.1. – С. 294 – 295
6. Conseil de l'Europe, Conseil de la coopération culturelle, Comité de l'éducation, «Apprentissage des langues et citoyenneté européenne». Un Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer. – Strasbourg, 2005. – P. 15.
7. Coste D. Synthèse et prolongements de la discussion: gérer l'apprentissage, les conditions des choix. – Paris, 1981. – P. 97 – 100.
8. Duverger J. Enseignement bilingue: fructuations, contrastes, problématiques communes // Le français dans le monde. – Paris, 2001. – № 317. – P. 19 – 20.
9. Hagège C. L'enfant aux deux langues. – Paris: Odile Jacob, 1996. – 289 p.
10. Niel A. Du professeur à l'animateur // Le français dans le monde. – Paris: Hachette/Larousse, 1978. – № 140. – P. 51 – 53.
11. Porcher L. L'enseignement des langues étrangères. – Paris: Hachette, 2004. – 128 p.

У статті висвітлюється проблема білінгвальної освіти. Зосереджена увага на педагогічних підходах до білінгвальної освіти у Франції. Зроблено спробу дослідити принципи розбудови єдиного європейського освітнього простору.

Ключові слова: білінгвальна освіта, діяльність, Франція, європейський освітній простір.

В статті освещается проблема билингвального образования. Сосредоточено внимание на педагогических подходах к анализу билингвального образования во Франции. Сделано попытку изучить принципы расширения единого европейского образовательного пространства.

Ключевые слова: билингвальное образование, деятельность, Франция, европейское образовательное пространство.

The article deals with the problem of bilingual education. It is analyses pedagogical approaches to the bilingual education in France. The attempt to investigate the principles of the development of united European educational area has been stated.

Key words: bilingual education, activity, France, European educational area.

УДК 37.043

А.Б. Возняк
м. Дрогобич, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ТВОРЧОЮ МОЛОДЦЮ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сьогодні Україна визначила орієнтацію на входження до Болонського процесу. Європейський вимір освіти дає можливість зміцнити в молоді почуття європейської тотожності, сформувані основи толерантності, солідарності, пошанування прав людини, уміння дотримуватися демократії, збагатити знання про історичні, культурні і господарські аспекти держав Європейського Союзу і всього світу, а також усвідомити нову роль і значення освіти та педагога в суспільстві.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Аналіз наукових досліджень з проблеми формування творчої молоді засвідчує, що ця проблема була і є предметом вивчення вітчизняної і зарубіжної історичної, психологічної, педагогічної та філософської науки. Теоретичні основи національного виховання, зокрема, формування творчої особистості розглядаються у працях О. Артемової, В. Барко, Д. Богоявленської, О. Киричука, Л. Міщик,

В. Моляко, Я. Пономарьова, С. Сисоевої, Т. Сущенко, М. Холодної та ін. Методологічні аспекти розвитку особистості, механізми її самоідентифікації та самореалізації висвітлено у публікаціях М. Савчина, Н. Скотної, В. Скотного. На індивідуально-диференційованому та особистісно орієнтованому підходах у вихованні акцентують увагу І. Бех, Ю. Красовицький, В. Рибалка, М. Якиманська та ін.

Формулювання цілей статті. Метою пропонованої статті є аналіз проблеми виховної роботи, становлення та розвитку творчої особистості молоді у виховній роботі загальноосвітніх шкіл.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні тривають дискусії з проблем формування творчості, творчої особистості. Стає очевидним, що значно більшу вагу для людини в майбутньому матиме не стільки знання, скільки здатність до їх опанування та опрацювання. Рівновага між засвоєнням інформації й творчим розвитком особистості у процесі виховання і навчання можливо досягти за умови інформативної, діяльнійшої взаємодії.

На сьогоднішній день головною метою школи є формування і розвиток всебічно розвинутої, свідомої особистості з чіткою життєвою позицією, готової зробити гідний вибір свого майбутнього. Сучасний навчальний заклад переживає складний період, коли здійснюється перехід до формування особистості та неповторності кожного учня. В основу виховання і навчання, у центр їх оновлених парадигм слід поставити дитину, її гармонійний розвиток.

На практиці ці процеси означають реформування освіти, її удосконалення з метою подальшої перспективи задля формування творчого потенціалу особистості та її творчої самореалізації. Звідси випливає переорієнтація змісту середньої освіти, організація навчально-виховного процесу відповідно до цінностей кожного. Без зорієнтованості освіти на виховання творчої обдарованої особистості учня немає рації говорити про подальший розвиток інновацій в педагогіці.

Особистісна орієнтація освіти та оновлення її змісту, форм організації виховного процесу, запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій, як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти, є пріоритетними напрямками політики України, які визначають завдання держави в забезпеченні розвитку «творчих здібностей і самореалізації особистості» [2, с. 4]. Мабуть, саме орієнтація школи на творчий розвиток особистості допомагає розширити можливості кожного учня у виборі подальшого життєвого шляху, що допомагає розв'язати актуальні завдання виховання і формування особистості. У цьому плані цінними є і результати дослідження формування творчого потенціалу молоді у позакласній виховній роботі упродовж другої половини ХХ ст.

Перспективною на сучасному етапі розвитку педагогіки і сучасної школи є тенденція до єдності навчання і виховання. Однак наразі у діяльності школи переважає навчання. Це можна пояснити, по-перше, втратою виховних традицій українського народу, а по-друге, складністю і невизначеністю процесу виховання в сучасних умовах. Суспільство чекає якісно нового рівня функціонування освітньо-виховної системи школи, інших навчально-виховних закладів усіх типів. Навчальний заклад, який поважає гідність учня, його запити та інтереси, надає всі умови для його самореалізації та розвитку. В основу виховної роботи повинна бути покладена ідея виховання та формування творчої особистості учня. Пріоритетами у виховній роботі повинні стати: особистісно-орієнтований підхід в навчально-виховному процесі; залучення учнівської молоді до культури рідного народу та інших культур світу; виховання учнів на засадах патріотизму та громадянської свідомості; створення оптимальних умов для збереження всіх складових здоров'я учнів; забезпечення педагогічних умов для розвитку учнів в соціумі.

В останнє десятиліття позакласна виховна робота підпорядковувалася потребам національного відродження та оновлення інтелектуального потенціалу країни. Серед шляхів

розвитку творчості учнів даного етапу виділимо: проблемний підхід у вихованні й навчанні; самостійну роботу творчого характеру; впровадження ТЗН; індивідуальний підхід у навчанні; використання розвивальних творчих ігор; розв'язання індивідуальних творчих завдань.

Характерними ознаками позакласної виховної роботи з творчою молоддю у школі є: пріоритет індивідуальності особистості; демократизація форм та методів позакласної виховної роботи, залучення педагогічного потенціалу, керівників підприємств, створення у школі середовища взаємної співпраці, створення єдиної сітки (у школі) гуртків, факультативів, клубів, що дають змогу задовольнити різноманітні запити учнів.

Найбільшого поширення набула практика проведення індивідуальних форм позакласної виховної роботи, спільних конференцій, зльотів, виставок, конкурсів художньої самодіяльності, дискусійних клубів тощо

Орієнтація школи на творчий розвиток особистості допомагає розширити можливості кожного учня у виборі подальшого життєвого шляху, що сприяє у розв'язанні актуальних завдань виховання і формування особистості. У цьому плані цінними є і результати дослідження формування особистості у позакласній виховній роботі упродовж другої половини ХХ ст. Вивчення досвіду минулого переконує, що існують спільні моменти (єдина мета) та питання виховання, зокрема виховання самостійності учнів у загальноосвітній школі досліджуваного та сучасного періодів. Творче переосмислення шляхів їх реалізації, без сумніву, закладає підвалини для удосконалення освітнього процесу.

Вищого рівня розвитку творчої особистості підлітка можна досягти тоді, коли у навчально-виховному процесі забезпечуватиметься така педагогічна умова, як педагогічно доцільне поєднання традиційних та інтерактивних освітніх технологій, спрямованих на створення духовної взаємодії у процесі суб'єкт-суб'єктних відносин.

Одержані під час дослідження результати є підставою для рекомендацій щодо створення концепції виховної роботи з творчою молоддю у загальноосвітній школі України, яка б включала: організаційні, матеріальні, психолого-педагогічні чинники: фахове виявлення обдарованої молоді шляхом використання різних стандартизованих методик, залучення учнів до різноманітних форм і методів позакласної виховної роботи, безпосереднє впровадження отриманих результатів у практику, тісний зв'язок між школою ВНЗ, сформованою мотивацією, фактом стимулювання.

Реалізація нових завдань української освіти щодо забезпечення всебічного гармонійного розвитку кожної особистості передбачає їх урахування (і відповідну переорієнтацію) у програмах, посібниках, а також створення таких технологій навчання і виховання, які б втілювали зміст, методи, форми, засоби досягнення очікуваних конкретних результатів. Перспективи їх оновлення тісно пов'язані з можливостями акцентування на самостійність, створенням умов для виявлення активності, ініціативності, відповідальності, творчості тощо та демократичного процесу виховання в учнів самостійності.

У багатьох школах України з початку 90-х років ХХ ст. здійснювалися перші спроби впровадження у позакласну виховну роботу ефективних методів, форм, засобів, які формували творчість. Практикувалися форми і методи формування творчого мислення.

Виходячи з аналізу, вважаємо принципово необхідним розробити нові підходи до визначення не лише змісту, а й удосконалення форм, методів, засобів організації позакласної виховної роботи загалом. Адже традиційна технологія навчання недостатньо впливає на мотивацію учня, не сприяє створенню атмосфери творчості. При цьому не враховуються здібності та рівень професійної орієнтації.

У системі такої роботи важлива роль відводиться індивідуальним заняттям, на яких учні отримують змогу проконсультуватися щодо самостійної роботи над темою, отримати зворотну інформацію тощо.

Досвід минулого переконує, що ефективними для виховання творчості особистості є проблемне, диференційоване та програмоване навчання, застосування пошукових і творчих

методів. При цьому варто особливо заохочувати оригінальність, нестандартність ідей у процесі навчання.

Аналіз стану організації позакласної виховної роботи на сучасному етапі, як засвідчують результати наукових досліджень, підтверджує відсутність чіткої системи організації позакласної виховної роботи з творчою молоддю у загальноосвітніх середніх закладах. На думку вчених, проблему залучення творчої молоді до виховної роботи треба проводити у двох напрямках: створення необхідного «позитивного клімату» навколо позакласної виховної роботи в кожному середньому навчальному закладі, а також відновлення окремих елементів організації позакласної виховної роботи, які існували в минулому і які можна запровадити сьогодні [4, с. 32].

На жаль, сьогодні існує престиж переваги здібностей над матеріальними вигодами. Пояснюємо це корисливістю, бажанням до зростання матеріальних потреб над моральними. Тому виникає потреба створенні умов, які б спонукали кожного підлітка зрозуміти цінність творчого розвитку і зростання.

Активізація творчого розвитку і зростання відбувається шляхом збудження інтересу до нового, жаги до читання, отримання нових відомостей при проведенні екскурсій, відвідування музеїв. Можливі й інші шляхи активізації пізнавальної діяльності: спостереження у природі, трудові операції, у ході яких особистість створює певний продукт. Належне значення цій діяльності мусять надавати і батьки.

Серед важливих чинників формування творчої особистості у сучасному виховному просторі виділяємо:

- сім'ю, яка повинна відігравати важливу роль у вихованні та розвитку дитини. Сім'я і школа повинні працювати в тісному контакті, щоб визначити єдину мету, яка ставиться перед особистістю, і шляхи її досягнення;

- середовище неформального спілкування, яке повинно стати фактором розвитку особистості учня;

- навчальний та виховний матеріал, який має відповідати інтересам учня та його потребам;

- врахування рівнів фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку учнів, стимулювання фізично-оздоровчої, предметно-практичної, навчально-пізнавальної, комунікативної активності учнів, їхнього саморозвитку, самореалізації.

- створення емоційно насичених виховних ситуацій для творчого розв'язання соціально-моральних завдань, приведення у дію енергії духовного потенціалу учнів.

С. Сисоева визначає такі основні ознаки педагогічних технологій творчого розвитку особистості:

- діагностичність – побудова і корекція навчально-виховного процесу на основі оцінювання рівнів розвитку творчих здатностей учнів і учнівських колективів; оптимальність – відбір дидактичних засобів, які відповідають рівню розвитку творчих здатностей більшості учнів, ураховують рівень розвитку творчих здатностей меншості, а тому сприяють розвитку творчих здатностей усіх;

- взаємозалежність – взаємозалежність і взаємозумовленість творчої педагогічної праці вчителя і творчої навчальної діяльності учнів; креативність – відображає необхідність виявлення можливостей змісту навчального матеріалу для посилення його орієнтації на формування творчої особистості учня;

- доповненість – гармонізація базового і варіативного компонентів навчального плану, посилення розвитку творчих здатностей учнів за рахунок реалізації додаткового змісту в позааудиторних формах навчально-пізнавальної діяльності;

- варіантність – подолання одноманітності змісту, форм і методів навчання [3, с. 56].

На основі аналізу теоретико-методологічної бази дослідження сформулюємо основні

принципи виховної роботи з творчою молоддю у загальноосвітній школі на сучасному етапі:

– діагностування, який передбачає оцінку здібностей та творчості на основі психолого-педагогічних діагностичних досліджень і відповідно до цього структурування позакласної виховної роботи;

– взаємозалежності та взаємозумовленості творчої взаємодії вчителя, виховника та учня, який полягає у наданні права вибору діяльності, творчій співпраці між учнями, забезпечення матеріально-технічної бази для творчості у ЗОШ тощо;

– цілісності, суть якого полягає у взаємозв'язку між формами, змістом та методами формування творчої особистості;

– відповідності між потребами та перспективами змісту виховної роботи в школі;

– систематичності і послідовності полягає в умінні та регулюванні факторів (середовища, виховання, соціуму) з формування творчої особистості школяра;

– системності та інтегративності, сутність якого полягає у розробці комплексних методик виявлення творчих особистостей, врахування психо-фізіологічних особливостей їх розвитку та інтегративному підході до різних видів творчості;

– індивідуалізації і диференціації, який полягає у врахуванні індивідуальних особливостей кожного учня;

– креативності, що відтворює необхідність виявлення можливостей змісту виховного матеріалу для формування творчої особистості, зокрема застосування творчих технологій тощо;

– реалізації творчою молоддю власних можливостей. Полягає в участі у різноманітних позакласних заходах і наданні можливостей кожному для самоствердження, самореалізації;

– варіативності, сутність якого полягає в урізноманітненні змісту, форм та методів виховання кожного;

– прогностичності. Зводиться до уміння передбачити напрями, характер та особливості розвитку творчої особистості у позакласній виховній роботі.

Серед умов розвитку творчих особистостей у ЗОШ I – II ступенів виділяємо високий рівень та можливості для прояву творчих здібностей, наявність фахівців, які здатні не лише виявити творчу особистість, а й сприяти її самореалізації.

У рамках програмно-цільового підходу до позакласної виховної роботи з формування творчої особистості виокремлюємо певні ступені розробки і програми позакласної виховної роботи з молоддю: державний, у межах школи, класу, особистісний.

Результативність роботи щодо формування творчої особистості молоді проявляється у:

– динаміці вияву творчих учнів у позакласній виховній роботі, показниками якої є участь і результативність в олімпіадах, конкурсах, виготовлення власних виробів тощо;

– створенні мережі психологічних діагностичних центрів для вияву творчої молоді;

– інтегративному підході до виховання різних категорій творчих особистостей;

– високої фахової підготовки до роботи з творчими особистостями

Як уже зазначалось, більшість сучасних шкіл ще недостатньо підготовлені до ефективної позакласної виховної роботи, і потрібні чималі зусилля, організаційні та інші заходи на всіх рівнях, включаючи і загальнодержавний, щоб поліпшити становище і дати належний поштовх до впровадження технологій, які забезпечили б бажаний результат. На особливу увагу заслуговує досвід педагогів-новаторів, які створили педагогіку співробітництва і практично довели, що саме школа може бути центром соціального середовища, яке сприяє розвитку творчої особистості.

У контексті дослідження варто виділити чинники процесу реформування позакласної роботи в школі:

– відсутність розгалуженої мережі (1991 – 2006 рр.) гурткової та інших форм позакласної виховної роботи не сприяло уповні можливості розвивати інтереси, здібності

учнів, обмінюватися досвідом, ознайомлюватися з досягненнями своїх ровесників з проводити змагання, виставки, огляди та інші масові заходи;

– у переважній частині сільських районів сьогодні позакласна виховна робота на дуже низькому рівні;

– інтеграція шкільної і позашкільної освіти в єдиний цілісний комплекс. В Україні вже реалізуються програми «Школа – позашкільний заклад – ВНЗ», які сприяють оптимізації позакласної виховної роботи;

– формування суспільної думки щодо розв'язання проблем освіти, що має неабиякий вплив на становлення та розвиток особистості загалом і творчої зокрема. Це можна зробити за умов оновлення змісту освітніх програм;

– активізація діяльності учнів і педагогів школи у даному напрямі;

– оновлення діючої на сьогодні матеріально-технічної бази. З цією метою необхідне створення спеціальної програми, передбачення у бюджеті відповідних коштів;

– оновлення принципів, змісту, форм позакласної виховної роботи, розробка комплексних програм з формування творчої особистості.

Усе це повинно передбачати: створення навчальних програм, видань з проблем формування творчої особистості; випуск навчально-методичного збірника, в якому би систематично виходили розробки та рекомендації практичним працівникам, висвітлювалися методології позакласної виховної роботи.

Отож можна констатувати, що у загальноосвітній школі I – III ступенів України нагромаджено значний потенціал форм організації і видів роботи з позакласної виховної роботи з творчою молоддю.

Життя людини як члена суспільства у суспільному середовищі, розв'язання нею економічних, політичних, культурно-освітніх проблем вимагає не директивних рішень, а вільного, усвідомленого, самостійного їх практикування. Виховання людини – творчої допоможе інтегруватися у європейський (економічний, політичний, культурний і т. ін.) простір і забезпечить процвітання нації. Переконавання в тому, що нація може розквітати лише у власній державі, допомагають усвідомити необхідність відповідної підготовки.

Література:

1. Вайнола Р. Соціально-педагогічні технології формування творчої особистості // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Плай, 2005. – Вип. 225: Педагогіка та психологія. – С. 6 – 10.
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
3. Сисоева С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. – К.: Поліграфкнига, 1996. – 405 с.
4. Шепотько В.П., Волощук І.С. Організація навчання обдарованих і талановитих школярів: Навчально-методичний посібник // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 27 – 54.

В статті розкрито проблему становлення та розвитку творчої особистості у виховній роботі загальноосвітніх шкіл. Окреслено основні концептуальні виміри проблеми, обумовлені завдання виховної роботи, спрямовані на творчу реалізацію потенціалу молоді. Проаналізовано підходи до формування творчої особистості учня у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи.

Ключові слова: *молодь, творча особистість, позакласна виховна робота, загальноосвітня школа.*

В статье раскрыта проблема становления и развития творческой личности в воспитательной работе общеобразовательных школ. Очерчены главные концептуальные измерения проблемы, обоснованы задания воспитательной работы, направленные на творческую реализацию потенциала молодежи. Проанализированы подходы к формированию творческой личности ученика во внеклассной воспитательной работе общеобразовательной школы.

Ключевые слова: *молодежь, творческая личность, внеклассная воспитательная работа, общеобразовательная школа.*